

YOSHLAR TARBIYASIDA JAHON TAJRIBASINING AHAMIYATI

Erkaboyev Oybek Muxammadjonovich,

Fargʻona davlat universiteti

Yoqubov Jamshid Gʻulomjon oʻgʻli

Fargʻona davlat universiteti talabasi

1.Gmail: oeerkaboyev@gmail.com

Annotatsiya: Jahonda hozirgi fan va texnologiya, globalizm toboro rivojlanayotgan bir paytda yoshlar tarbiyasi axborot texnikasining bir qismiga aylanib qolmoqda.

Aynan yoshlar tarbiyasiga taʼsir qilayotgan jahonning ilgʻor tamaddunlarini biz tahlil qilishga va oʻz fikr mulohazalarimiz bilan asoslashga harakat qildik.

Kalit soʻzlar: Fan-texnika, sivilizatsiya, manqurtlik, omma, tamaddun, taraqqiyot.

Аннотация: Во времена современной науки и техники в мире развивается глобализм, образование молодежи становится частью информационных технологий. Мы попытались проанализировать передовые цивилизации мира, влияющие на образование молодежи, и обосновать их собственным мнением.

Ключевые слова: Наука и техника, цивилизация, человечество, масса, цивилизация, развитие.

Annotation: In the times of modern science and technology, globalism is developing in the world, the education of young people is becoming part of information technology. We tried to analyze the advanced civilizations of the world that influence the education of young people and substantiate them with our own opinion.

Key words: Science and technology, civilization, humanity, mass, civilization, development.

Hozirgi XXI asrda insoniyat fan-texnik yutuqlar majmuasini qoʻlga kiritishda muvaffaqiyatlarga erishayotganligi bilan oʻziga xosligini namoyon etmoqda Dunyoning ilgʻor mamlakatlari kundan-kun ilmiy-amaliy kashfyotlarni jadallashtirmoqda. Yirik ishlab chiqarish salohiyatiga ega boʻlgan AQSh, Yaponiya, XXR, Rossiya, Angliya, Germaniya kabi davlatlar eng ilgʻor texnologiyalarni ishga solib iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy islohotlarni amalga oshirmoqda. Shuningdek yuqorida nomlari keltirilgan rivojlangan davlatlar oʻz mamlakatining Yoshlari tarbiyasida

ajdodlaridan qolgan milliy meros va qadriyatlarining oʻrni va ahamiyatini bir lahza ham nazardan qochirmasdan taraqqiyot sari dadil odimlashmoqda.

BMT, JST, NATO, Shanxay hamkorlik tashkiloti kabi keng imkoniyatlarga ega nufuzli boshqaruv tizimlari dunyoning u yoki bu mintaqasida sodir boʻlayotgan oʻzgarishlarga bevosita yoki bilvosita ishtirok etishmoqda. Jahon miqyosidagi muammolar sivilizatsiya jarayonida bir tomonlama hal etilish darajasidan allaqachon yuqorilab ketdi. Hech kim, hech bir davlat masalalarga bir tomonlama eskicha qarash asosida yondosha olmaydi.

Ilgʻor, zamonaviy texnologiyalar asosida ishlayotgan texnik qurilmalar inson ongi mahsuli sifatida Yer sharini, kosmosni, atrof olamni toʻliq nazorat ostida ushlab imkoniyatlariga erishmoqda albatta bunda yoshlar va ularning intellektual salohiyati muhim oʻrin tutmoqda. Chunki oʻtgan asrlarda bʻlib oʻtgan voqeyahodisalar oʻtmish sifatida tarixdan joy oldi.

Yangi fikr, yangi ong kelajak sari yangicha koʻrinishda dadil qadam qoʻyishning shartidir albatta bunda yoshlarning aqliy salohiyati muhim ahamiyat kasb etmoqda. Jahon xalqlari dunyoda tinch-totuv, barqarorlik, hamjihatlik, yakdillik tamoyillari asosida demokratik jamiyatlar tashkil etib yashashga intiladi. Umumbashariy anʼanalarni saqlab qolish, ularni asrab-avaylash, milliy urf-odatlar, ularni yoʻqotmasdan komillik sari rivojlanishini davom ettirish yer yuzida istiqomat qilayotgan yetti milyarddan oshiq kishilarning umumiy istagi. Yer sayyorasining oʻtmishi koʻplab boʻhronlar, urushlar, qon toʻkishlarga guvoh boʻldi.

Aql-zakovat sohibi boʻlgan inson oldida bugungi sivilizatsiya davrida hayotni qadrlash ertangi kelajakni saqlab qolish bilan bir vaqtda ajdodlardan qolgan milliy meros va qadriyatlarni asra avaylab kelajak avlodga bus-butun yetkazish vazifasi koʻndalang turibdi. Yer sharining, bashariyat tamadduning taqdiri insoniyat oʻz oʻtmishidan qanday xulosalar chiqara olayotganiga bogʻliq boʻlib qolmoqda.

Tuzilayotgan rejalar, yaratilayotgan doktrinalar Inson hamda sivilizatsiya manfaatlariga naqadar mos kelishi joriy islohotlarning pirovard natijalari qanday yakunlanishini belgilab beradi. Insoniyat oʻz tamaddunini asrab avaylab qolishi uchun nimalarga nisbatan qanday munosabatda boʻlmogʻi kerak? – degan masala oʻta muhim va dolzarbdir. Albatta, sivilizatsiya butun dunyoda roʻy berayotgan, ortga qaytmaydigan jarayon. Boshqa mamlakatlar qatori biz uchun ham zaruriy. Lekin u biryoqlama boʻlmasligi kerak. sivilizatsiya milliy oʻzlikni yoʻqotish degani emas!

Dunyo tamadduni turli xalqlarning oʻziga xos anʼanalari, madaniyati, maʼnaviy qadriyatlari bilan goʻzal va boy hisoblanadi. Ularning har biri yashash va ravnaq topishga haqli. Lekin qaysidir davlat yoki davlatlar, qaysidir xalq yoki xalqlar sivilizatsiyani oʻz mentalitetidan kelib chiqib, oʻzgalarga tiqishtirishi kishilik jamiyatiga toʻgʻri kelmaydigan holat hisoblanadi.

U holda bu jarayon bir tomondan foyda qilsa, ikkinchi tarafdin jiddiy zarar keltirishi, asriy qadriyatlarga shikast yetkazishi, xalq o'z ildizidan ayrilgan "omma"ga, millat o'z qiyofasini yo'qotgan "manqurt"ga aylanib qolishi ehtimoldan uzoq emas. Bunday xatarga yo'l qo'ymaslikning chorasini bitta: o'zgarlar qadriyatini kamsitmagan holda o'z qadriyatlarimizni mahkam turib himoya qilishimiz, lozim bo'lsa, jumla jahonga ko'rsatishimiz kerak.

Bunda albatta Yoshlarimiz tarbiyasiga ajdodlarimizdan qolgan muqaddas qadriyatlarimiz va milliy merosimizni singdirishimizning o'rni va ahamiyati nihoyatda muhim o'rin tutadi. Sivilizatsiya jarayonida kishilik jamiyati erishgan sivilizatsiya tarixi, hozirgi kuni, yutuq va kamchiliklari, bosib o'tilgan tarixiy uzoq ko'p asrlik yo'ldan olingan falsafiy xulosalarga e'tibor qaratiladi. Shu bilan birga ertangi kunimiz farovonligi yo'lida nazariy qarashlarning ahamiyatli jihatlariga nazar solinadi.

"Odamlar olovga o'xshaydi, degan edi donishmandlardan biri, issig'idan bahra ol-u kuydirishidan ehtiyot bo'l". Taraqqiyot mevalari ham xuddi shunday, undan qo'rqish emas, faqat to'g'ri foydalana bilish kerak. Qanday maqsadda qo'llasangiz, o'sha tarafga yetaklaydi.

Yurtimizda boshlangan barcha ezgu ishlardan ko'zlangan asosiy maqsad – davlatimiz salohiyatini oshirish, xalqimiz farovonligini ta'minlash, ozod va obod Vatan poydevorini mustahkamlash, barkamol avlodni voyaga yetkazishga qaratilgan.

Yoshlarimizning o'qib-o'rganib, zamonaviy ilmlarni egallagan, sog'lom va ma'naviy yetuk avlod bo'lib voyaga yetishi yo'lida keng ko'lamlilik ishlar amalga oshirilib, zarur sharoitlar yaratilmoqda. Har yili millatimiz yoshlarining kelajak ravnaqini o'ylab hamda yoshlarimizning ehtiyojidan kelib chiqqan holda zamonaviy maktab va kollejlarni qurilmoqda, ular eng so'nggi rusumdagi o'quv-laboratoriya jihozlari bilan ta'minlanmoqda.

Shunday ekan, davlatimiz farzandlarimiz istiqboli uchun muttasil qayg'urayotgan bir paytda "sivilizatsiya" bahonasi ostida tarbiyani izdan chiqaruvchi, ma'naviyatini kemiruvchi har qanday yot ta'sirlardan yoshlarimizni himoya qilish, dunyoda kechayotgan axborot tahdidiga qarshi yoshlarimizda sog'lom immunitetni shakllantirish, ogohlilikni bir daqiqa bo'lsin qo'ldan boy bermaslik bugun suv va havodek muhim zaruratga aylangan. Sivilizatsiya tushunchasiga aksariyat hollarda insonning jamiyat moddiy, ma'naviy, xo'jalik sohalaridagi o'zgartiruvchilik faoliyati va uning yakunlar sifatida qaraladi. Hozirgi kunda sivilizatsiya to'g'risida ko'plab fikrlar mavjud. Abu Nasr Forobiy fikricha "har bir inson tabiatiga ko'ra oliy darajadagi yetuklikka erishish uchun kurashadi. Bunday yetuklikka shahar jamoasi orqali erishiladi".

Amerikalik professor S. Xantington "sivilizatsiya" tushunchasini "rivojlangan" ma'nosida qabul qilishni taklif qiladi. 1997 yilda "Sivilizatsiyalar to'qnashuvi" nomli kitobi chop etilib, unda keyingi urush sivilizatsiyalar o'rtasida bo'lishi, o'z-o'zini yo'q

qiluvchi urush bo'lishi takidlanadi. Aslida sivilizatsiyaning tub mohiyatiga e'tibor bersak u qandaydir utopik qarashlar samarasi emasligi ham, yoki riakson ruhdagi jangari-fantastik yondoshishlar mahsuli emasligi ham aniq ko'rinadi.

Yer shari G'arb va Sharq sivilizatsiyai ta'siri ostida o'zining bugungi qiyofasiga keldi. O'rta asrlarda fan-texnika yutuqlaridan harbiy maqsadda foydalangan Yevropalik hukumdorlar jahon davlatlari, mamlakatlari, xalqlari boshiga og'ir musibatlar solgani tarixda ma'lum. Birinchi, ikkinchi jahon urushlari insoniyat boshiga qancha og'ir kunlar solganini hamma biladi. sivilizatsiya jarayonida madaniyatlar to'qnashuvi natijasida urushlar paydo bo'lishi to'g'risida fikrlarga borilganda ham bu fikr qanchalik globallashgan jamiyat vakili fikri ekan degan savol paydo bo'lishi tabiiy.

Sharq sivilizatsiyaida qadimgi Xitoy tamadduniga asos bo'lgan Konfutsiy ta'limoti, Daosizm, Neokonfutsiychilik kabilar, Islom ilohiy dini ta'limotidagi insonparvarlik g'oyalari bilan yo'g'rilgan muqaddas oyatlar yoki hadislardagi sivilizatsiya mujassamligi hayratlanarli.

Sivilizatsiyaning taqdirini o'zaro urushlar, dunyoga hukumron bo'lish g'oyasi, mintaqalarda yakka hokim bo'lib olib o'z manfaatlari uchun boshqa kamkuch davlatlarni, xalqlarni talon-taroj qilish usullari emas, balki insoniyat taqdiri haqida qayg'urib, hayot ne'matini kelajak avlodlarga taqdim etish yo'lidagi hamjihat intilishlar hal qiladi. Sivilizatsiya darajasi shu ijtimoiy qurilma ichida muayyan shaxs, insonning kamol topishi uchun qanday imkoniyatlarga ega ekanligi bilan belgilansa, maqsadga muvofiq bo'ladi.

XXI asr sivilizatsiyaida inson omili. Alloh taolo o'z qudrati ila insonga yaratuvchilik iqtidorini ato etdi. Odam muloqot quroli sifatida tildan, mehnat qurollari yaratish uchun aql va qo'llaridan, yaratgan qurollaridan yaxshilik yo'lida foydalanish uchun ong va tafakkurdan foydalandi. Yoshlarimiz sivilizatsiya bosqichlaridan pog'onama-pog'ona ko'tarilar ekan, fikrlarini yangilik, yaxshilik yaratishga qaratadi. Ixtiro etgan narsalari ezgulik maqsadiga ishlatilishini istaydi.

Albatta inson o'z fitratidagi yaratuvchanlik xislatini tark etmaydi, u o'z yurtini, shahrini, qishlog'ini, mahallasini, ko'chasini, hovlisini, uyini, va hakazo madaniylashtirib, go'zallashtirib yashashni istaydi. Vatanparvarlik hislarini davom ettiradi. Aynan yuqoridagi ko'ngil kechinmalari yoshlar qalbida mukammal darajada mavjuddir.

O'zi yashab turgan mamlakat qonunlariga hurmat ruhida yashash fuqarolarga tinchlik, xotirjamlik, ijodiy kamolot beradi. Inson davlat organlari, ijtimoiy jamiyatga yaxshi munosabatda bo'lib, o'z farzandlariga ham istiqomat qilish, farovon turmush qurish sharoitlarini yaratish yo'lida mehnat qiladi. Jamiyat a'zolarining bir maqsad sari intilishlari shu jamiyatda barqarorlik, yuksalishini keltiradi.

Bunga misol qilib O'zbekiston yoshlarining intellektual salohiyatidan kelib chiqib, tinchlik, guzallik, taraqqiyot sari intilishi tufayli ezgu fikr va maqsad atrofida

birlashishining provord natijasi sifatida vujudga kelgan “Samarqand yoshlar forumi”ni keltirishimiz mumkin. Sivilizatsiyalar tarixi o‘rganilar ekan, ko‘p hollarda insonning ma‘lum sivilizatsiyaga qo‘shgan hissasi haqida to‘xtalinadi. Qadimgi Rim imperiyasi, antik madaniyat, Vizantiya, Misopotamiya, qadimgi Misr madaniyati, qadimgi Xitoy tamadduni, Yevropa uyg‘onish davri sivilizatsiyasi va hakazolar. XXI asr fan-texnika taraqqiyoti insonga keng imkoniyatlar eshigini ochib berdi. Inson bugunga kelib nafaqat sivilizatsiyalarga hissa qo‘shuvchi individ, balki sivilizatsiyalardan o‘z ehtiyojlariga kerakligini olish va uni ijodiy takomillashtirishga tomon qadam tashladi.

O‘z islohotlarida sotsializmga bozor-tadbirkorlik instrumentlarini joriy etgan Xitoy tarixan uncha katta bo‘lmagan davrda dunyodagi ilg‘or mamlakatlar oldingi qatoriga o‘tib oldi, o‘z fuqarolari turmush darajasini bir necha barobarga yaxshiladi. Bunday sivilizatsiyalar namunalarini Singapurda, Malayziyada, Janubiy Koreyada ko‘rishimiz mumkin. Respublikamizda AQSh, Yaponiya, Yevropa davlatlari tajribalari asosida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev tomonidan besh tamoil prinsiplari olg‘a surilganligi inson va jamiyat munosabatlariga yangicha ruh kiritdi. Prezidentimizning maqsadi xalqning boy-badavlat bo‘lishi uchun tadbirkorlik, ishlab chiqarish imkonlaridan unumli foydalanish kerakligi haqidagi fikrlari amalda to‘g‘ri ekanini isbotlab turibdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: O‘zbekiston (NMIU), 2017. – 488 b.
2. Одилжон Жалолидинович Дадабаев. [Эффективность оптимизации планирования подготовки юных спортсменов по спортивным единоборствам.](#) Актуальные проблемы совершенствования системы непрерывного физкультурного образования: Материалы IV международной научно-практической конференции. Грозный, 24 сентября 2020 года.
3. О.Ж. Дадабаев. [Особенности развития специальной выносливости дзюдоистов.](#) XIX научно-практическая конференция, посвящённая памяти профессора Е.М. Чумакова. 2020/2. 91.
4. О.Ж. Дадабаев. [Применение специальной физической подготовки в учебно-тренировочном процессе дзюдоистов.](#) Научно-исследовательский институт физической культуры и спорта. 2020. 15-17.
5. О.Ж. Дадабаев. [Планирование общей и специальной физической подготовки в годичном цикле тренировочного процесса в дзюдо.](#) Academic research in educational sciences. 2021. 302-308.
6. О.Ж. Дадабаев. [Общая и специальная физическая подготовка в годичном цикле тренировочного процесса в дзюдо.](#) Актуальные проблемы физической

культуры и спорта в современных социально-экономических условиях. 2023. 37-41

7. Odiljon Zhalolidinovich Dadabaev. Methodology For Detecting Level Of Student Satisfaction With Quality Of Educational Process. 2022/12/23. 60-63.

8. Одилжон Дадабаев. Modeling of the educational and training process and competitive activity of young judoists. O‘zbekiston milliy universiteti xabarlari, 2021, [1/6/1] issn 2181-7324

9. О.Ж. Дадабаев. МЕТОДИКА ПОВЫШЕНИЕ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ ЮНЫХ ДЗЮДОИСТОВ. Academic research in educational sciences. 2021. 1199-1205

10. О.Ж. Дадабаев. Обоснование эффективных средств юных дзюдоистов на этапе начальной спортивной специализации foundation of effective means of young judo wrestlers at the preliminary-training stage. ББК 75.1 А-43 Ответственный редактор. 2023. 37-41.

11. О.Ж. Дадабаев. ЮҚОРИ МАЛАКАЛИ ДЗЮДОЧИЛАРДА ЎҚУВ-МАШҒУЛОТ ЖАРАЁНИНИ РЕЖАЛАШТИРИШ ХУСУСИЯТЛАРИ. Научно-исследовательский институт физической культуры и спорта. 2020. 20-23

12. О.Ж. Дадабаев. НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ОРГАНИЗМА ЮНЫХ ДЗЮДОИСТОВ В ПРОЦЕССЕ ПЛАНИРОВАНИЯ ТРЕНИРОВОЧНОГО ПРОЦЕССА. Боевые искусства и спортивные единоборства: наука, практика, воспитание. 2019. 116-121

13. O.Erkaboyev, O. G‘aniyev. Globalashuv sharoitida yoshlarning “omnaviy madaniyat” tahdidiga qarshi kurashi. international conference dedicated to the role and importance of innovative education in the 21st century. 2022.12.25

14. O.Erkaboyev, I. Mamatqulov. Ma’naviy tahdid - yosh avlod kelajagiga tahdid. international conference dedicated to the role and importance of innovative education in the 21st century. 2022.12.25

15. O.Erkaboyev, G.Qurbonova. Ichkilikbozlik, kashandalik va giyohvandlik yoshlarning aqliy va jismoniy kamoloti kushandasi. PEDAGOG, 2023. 62-63

16. O.Erkaboyev, D.Tursunova. Aqliy tarbiyasini shakllantirishda sharq allomalari qarashlaridan foydalanish . PEDAGOG, 2023. 59-61

17. Erkaboyev.O.M. Armiya safida xizmat qilishga tayyorlash bosqichida jismoniy tarbiyaning ijtimoiy mohiyati. Ta’lim fidoyilari-2022. № 3. С. 138-141

18. О.М. Эркабоев. Жисмоний тарбия ва Чакирувга кадар бошланғич тайёргарлик фанлари бўйича тажриба дастурини тузиш тамойиллари. Та’lim fidoyilari-2022. № 13. С. 4-8

19. О. Эркабоев. Физическое воспитание и спорт в допризывной подготовке. Та'lim fidoyilari, 2022. 70-74

20. O.Erkaboyev. O'smirlarni armiya safida xizmat qilishga tayyorlash bosqichida jismoniy tarbiya va chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik integratsiyasi. Ta'lim fidozilari, 2022. 73-79

21. O.M. Эркабоев. Наука в системе высших школ Республики Узбекистан. Архивариус. с 24-27

22. O.Erkaboyev. Determination of the physical status of secondary school students through sociological research. Berlin Studies Transnational Journal of Science and 2022. 1-5

23. O.Erkaboyev, ME Abdujannonovich . YOSHLAR ONGIDA MILLIY MAFKURAVIY IMMUNITETNI SHAKLLANTIRISHDA MA'NAVIYAT VA QADRIYATLARNING O'RNI. TADQI QOTLAR, 2023/4/4. 40-43